

Népiskolai Alapismeretek a földrajz, történelem, természettan és természetrajzból. Függelékül: versek. Az egy és két tanítóval bíró népiskolák III., IV., V. és VI. osztályai számára. Az olvasókönyvekhez mint segédkönyv. Az osztatlan valamint a vegyes tannyelvű népiskolákban mint tankönyv. Szerkesztette *Csizmadia Gyula*, néptanító. Pozsony, Stampfel.

E könyv, mint czime mutatja, első sorban osztatlan iskolák számára van szerkesztve, 98 lapra tömörítve nyújtja mindazt, a mit a miniszteri tantervet tekintetbe véve, ez iskolák számára szükségesnek tart. Felteszem, hogy e könyvecske nem akarja a népiskolai olvasókönyvet is pótolni, hanem csak az osztott iskolák számára írt tankönyveket, és így tan-, illetve segédkönyvül szolgál a czímben felemlített tantárgyak tanításában. Belátom ugyan, hogy az osztatlan iskolában nem lehet ugyanolyan nagy tananyagot elvégezni, mint az osztottban, sőt a tananyag kiszemelésében is tekintettel kell lenni a falusi viszonyokra, de tankönyvek megítélésében csak egy mértéket lehet alkalmaznunk, azt, hogy a maga rendeltetésének megfelelően és helyes pädagogiai belátással legyen megszerkesztve. A miniszteri tanterv osztott iskolák számára szól, osztatlan iskolákban, különösen ha a tanulók száma nagy, tetemes tananyagreduktióra van szükség, mert a tanító kénytelen azt a tanítási időt, melyet különben egy osztályra fordítana, többfelé osztani. Legcélszerűbb, ha a tanító iskoláját nem hat, hanem csak három osztályra osztja, alsó, középső és felső osztályra, így is az egyes osztályokra $\frac{1}{3}$ része jut azon időnek, melyet a 6 tanítósiskola fordíthat 1—1 osztályra. Látjuk ennél fogva, mily fontos dolog az osztatlan iskola tananyagának megállapítása az osztottal szemben. Mikép oldotta meg szerző e feladatot? Szerény véleményem szerint a megoldásnak csak egy módja lehet: a mit nem lehet tanítani, azt elhagyjuk, de a mit tanítunk, ugyanolyan módon tanítjuk mint az osztott iskolákban; a tankönyvvel is hasonlóképen bánunk el: a mit közlünk, az érthető olvasásra méltó és elég bőven legyen közölve, a többit elhagyjuk. Sajnos, szerző nem így járt el. Elhagyja, a mit nem kellett volna, közli a mit el kellett volna hagynia. A könyv első része 17 lapon nyújtja a földrajzi ismereteket. Ily szűk terjedelemben alig lehet hazánk földrajzát is tisztességes módon tárgyalni, pedig itt nem csak a hazai földrajz van tárgyalva, hanem az egész világ. Hogy mily stilusban, arra elég következő szemelvény:

Ázsia. Határai: északon a Jeges tenger, keleten a Nagy vagy Csendes tenger stb.

Folyókák: Ob, Jeniszei és Léna, Amur, Hoangho stb.

Szigetek: Cyprus, Ceylon, Sumatra stb.

Félszigetei: Kis-Ázsia, Arábia.

Hegységei: Ural, Kaukázus, Himalaja.

Államok: Ázsiai-Oroszország és Kis-Ázsia vagy Ázsiai-Törökország.

Így megy ez lapokon keresztül, név név után; hazánk földrajza is alig van másképp tárgyalva. Nem látnék benne semmi kárt, ha a falusi gyerek ezt a tenger sok idegen nevet egyáltalán meg sem tanulná, mint hogy így tanulja; a mit nem taníthatunk meg jól, hagyjuk el, a helyett tanítsuk kizárólag de elég részletesen a hazai földrajzt és nyujtsunk vázlatos képet a földről, de *névlajstrom* nélkül. Nem mondhatok jobbat a történeti részről sem; a chinaiakat, babylonokat, föníciaieket, perzsákat, egyiptomiakat, görögöket és rómaiakat ne is említsük, a magyar történetből nem kell minden vezért, minden királyt felemlíteni, szorítkozzunk egynehány kidomborodó eseményre, azt azután úgy beszéljük el, hogy a gyermek meg is érthesse. Mikép jár el szerző, lássunk ismét egy-két példát: 37 l. «A magyarok Hunyady és Kapisztrán János barát által lelkesítve visszaverték a törököt és fényes győzelmet arattak. Ezután Hunyady 20 nap mulva meghalt 56 éves korában. Két fia maradt, László lenyakaztatott, *Mátyás* pedig királylyá koronáztatott.» 41. l. II. és III. Ferdinánd idejéről van szó: «Az ő idejökben *lázongtak* a protestánsok Bethlen Gábor erdélyi fejedelem vezetése alatt, s kezdődött Cseh- és Németországban a 30 éves vallásháború.» De nem folytatom tovább. E könyv mindenről szól, a mi az osztott iskolában taníttatik, de röviden, kivonatossan. Így a mint van, ezt a roppant anyagot megértetni, megmagyarázni nem, csak bevágtatni lehet. A könyvön csak úgy lehetne segíteni, ha szerző annak legnagyobb részét törölné, a mit pedig meghagy, azt mint egészséges megemészthető táplálékot nyujtaná a nép fiainak. Természetes éppen ennek megállapítása a legnehezebb dolog, és szükséges volna e dolog országos rendezése. Maga a könyv kiállítása szép, számos jó ábra diszítí, és két térkép is van mellékelve, tekintve a könyv olcsó árát, ez a kiadó czég dicséretére válik. Ha ez ismertetés hangja tán kissé éles, mentse azon körülmény, hogy hazánkban az osztatlan iskolák száma igen nagy, és nem lehetünk közömbösekek az iránt, minő szellemi táplálékon növekedik fel hazai lakosságunk legnagyobb része.

M.